

2020-09-22

Finansdepartementet

Remiss från Finansdepartementet (SOU 2020:8) Starkare kommuner - med kapacitet att klara välfärdsuppdraget

Remissvar Kommunutredningen

Sammanfattning

Högsby kommun ser positivt på att utredningen tagit ett samlat och brett grepp om kommunernas utmaningar, både på kort och lång sikt. Den ekonomiska situationen i kommunerna är oroväckande. Trots effektiviseringar och ökade resurser ifrån staten så behövs nu ytterligare diskussioner om vad som ska prioriteras. Många kommuner, särskilt landsbygd- och glesbygdskommuner, har svårt att klara välfärdsuppdraget och de ekonomiska utmaningarna. Det är uppenbart att reformer behövs. Kommunutredningen är ett viktigt steg på vägen.

Det är viktigt att värna det kommunala självstyret. Staten måste kompensera när kommunerna ges fler uppgifter, och generella statsbidrag ska vara norm. Riksdagen bör ställa sig bakom en statsbidragsprincip, vilken syftar till att begränsa användandet av riktade bidrag. Förslaget kommer kunna öka ändamålsenligheten och effektivisera användningen av statliga medel vilket leder till att kommunerna kan satsa på det som ger mest effekt. Staten bör, i det fortsatta arbetet, prioritera minskat regelkrångel och onödiga byråkratiska krav. En utredning bör tillsättas som ska se över hela skatteutjämningsystemet, med större hänsyn till gleshet, socioekonomiska faktorer och ge möjligheter till tillväxtfrämjande åtgärder på lokal nivå. Vidare bör man även verka för regionala skattebaser, efter att tillvägagångssättet och strukturen har utretts, vilket är ett sätt att flytta mer makt och resurser till kommunal- och regional nivå.

Högsby kommun vill inte se skuldavskrivning till kommuner som väljer sammanslagning. Förslaget löser inte de strukturella och grundläggande problemen. Demografiska utmaningar och urbanisering är såklart problematiska oavsett kommunstruktur, men dessa löses inte genom sammanslagningar. Utredningen nämner inte heller att befolkningssmå kommuner har en högre nöjdhet beträffande den lokala politiken i SCB:s medborgarundersökningar. Det är dessutom så att kommunsammanslagningar i Sverige idag nästan undantagslöst skulle leda till flerkärniga kommuner. Sammanslagningar av likvärdiga kommuner skulle också kunna innebära nya kommuner över flera läns- och regiongränser. Dessa dimensioner

beaktas inte tillräckligt i betänkandet när den beskriver effekterna av sammanslagningar.

Högsby kommun är positiva till att utredningen har tittat närmare på frågan om asymmetri. Vi anser dock att man hade kunnat föreslå en del asymmetriska lösningar i stället för att i stort sett avfärda hela tanken. Det finns en del asymmetriska lösningar redan nu och vi anser att man kan utöka dem, exempelvis när det gäller arbetsmarknadspolitiken, lokaliseringsprincipen, strandskyddet samt kapitalförsörjning på landsbygden.

I punkterna nedan utvecklar vi våra synpunkter under respektive rubrik i kapitel 20 – Förslag och bedömningar.

20.1 Strukturella åtgärder

20.1.1 Stöd och incitament för strategisk samverkan och frivillig sammanläggning av kommuner

Högsby kommun är positivt inställd till ett statsbidrag för kommuner som vill bedriva utvecklingsarbete inriktat på att åstadkomma en samverkan som är mer inriktad på strategiska frågor och eventuell frivillig sammanläggning.

Vi vill extra påpeka att kommunsammanslagningar ska vara frivilliga. En strategisk samverkan mellan kommuner är det viktigaste för att öka kommuners drift- och utvecklingskapacitet.

Högsby kommun är direkt negativt inställd till att staten som ett incitament för frivilliga sammanläggningar ska ta över skulder från kommuner. Ett generellt skuldövertagande skulle upplevas som orättvist och få låg folklig acceptans och det skulle också kunna vara drivande av omotiverade investeringar innan en sammanslagning.

20.1.2 Försöksverksamhet

Högsby kommun instämmer i förslaget om försöksverksamhet och tycker att det är ett bra sätt att pröva nya sätt att arbeta och samverka. Det kan också bli ett kostnadseffektivt sätt att hitta nya lösningar som sedan kan bli generella för samtliga kommuner i framtiden. Försöksverksamheten bör också kunna inkludera nya samverkansformer mellan kommuner, regioner och statliga myndigheter.

20.1.3 Former för stöd och analys för att stärka kommunernas kapacitet

HÖGSBY KOMMUN

Om det ska tillsättas en Kommundelelegation så är det viktigt att SKR och SmåKom är med som självklara parter så att det inte skapas parallella spår. Dock är

informationen om förslaget allt för kortfattat beskrivet och inte tillräckligt utvecklat för att fungera som beslutsunderlag

20.2 Statens åtagande och statlig närvaro i hela landet

Högsby kommun vill extra påpeka vikten av att staten måste ta sitt fulla ansvar för att säkerställa kommunernas ekonomiska förutsättningar. Framförallt inom de områden som omnämns; digitalisering, arbetsmarknadspolitiken, och transportinfrastrukturen. Det är viktigt att infrastruktursatsningar som kan motverka avfolkning av kommuner och vidgar arbetsmarknadsregioner ges större prioritet i de nationella infrastruktursatsningarna.

Regeringen bör ta ett tydligare ansvar för statens uppgifter i kommunerna och garantera en statlig närvaro i hela landet, primärt en polisiär närvaro, men även närvaro av Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, Skatteverket ,m fl.

Det är viktigt att utlokalisering av statliga jobb sker till områden som behöver en ökad och mer differentierad arbetsmarknad, och inte som idag – ofta till lokala tillväxtcentra.

20.3 Kommunernas ekonomi

Högsby kommun stödjer förslaget om en ny statsbidragsprincip. För de små kommunerna är de riktade statsbidragen så tidskrävande att söka, delredovisa och slutredovisa att många av kommunerna helt enkelt inte söker bidragen. Den omfattande administrationen gör att det inte ens blir lönsamt i slutändan.

Det är viktigt att värna det kommunala självstyret. Men också finansierings principen dvs. staten måste kompensera när kommunerna ges fler uppgifter.

Vi vill att en utredning ska se över skatteutjämningsystemet, med större hänsyn till gleshet och tillväxtfrämjande frågor

Högsby kommun ser positivt på att LSS-utjämnings utreds. Det har inte gjorts någon översyn sedan år 2007 och den bygger därmed på gamla uppgifter och underlag.

20.4 Kommunernas kompetensförsörjning

Möjligheten till nedskrivning av studieskulder i ett urval av kommuner (Landsbygdskommuner (NS, A, MA) ser vi som en god åtgärd för att underlätta kompetensförsörjningen i de kommuner (ofta mindre) som har svårigheter att

rekrytera, för tjänsten, kompetent personal. Vi anser också att nedskrivning av studieskulder ska gälla för både anställning inom offentlig och privat sektor. Detta borde dessutom kunna införas omgående, utan ytterligare utredning.

Dessutom behövs en tydligare koppling mellan behoven på arbetsmarknaden och antalet utbildningsplatser på eftergymnasial nivå (KY, akademisk utbildning eller liknande).

20.5 Kommunernas digitaliseringsarbete

Högsby kommun stödjer utredningens förslag när det gäller framtida digitaliseringsarbete. Vi anser att staten måste ta ett övergripande och långsiktigt ansvar för utbyggnad av den digitala infrastrukturen, både när det gäller fiber och det mobila nätet. Vi anser även att ett rättsligt beredningsorgan behöver tillsättas och ges i uppdrag att stödja kommunernas digitaliseringsarbete.

MEN, det allra viktigaste för att få detta digitaliseringsarbete att fungera är att det finns tillgång till robust bredband i hela Sverige, detta måste prioriteras främst när det gäller digitaliseringsarbetet. Högsby kommun föreslår att medel avsätts för att påskynda och färdigställa detta arbete.

Högsby kommun föreslår också att ett lagstadgat undantag från lokaliseringsprincipen för kommunal bredbandsverksamhet införs. Undantaget behövs om Sverige ska komma i mål med bredbandsutbyggnaden. Ett undantag från lokaliseringsprincipen bör omfatta såväl stadsnätets möjlighet att bygga nät som att bedriva verksamhet i nätet.

Med en sådan utformning av undantaget kan stadsnätet bedriva en ändamålsenlig bredbandsverksamhet utanför den egna kommunen och fullt ut bidra till uppfyllandet av regeringens bredbandsmål. Det finns däremot inga skäl för att låta ett kommunalt stadsnät bedriva verksamhet i olika delar av landet. Ett undantag bör därför begränsas till att gälla i geografisk närhet till den egna kommunen och i syfte att uppnå en ändamålsenlig verksamhet.

HÖGSBY KOMMUN

En gemensam infrastruktur för data och informationsutbyte måste byggas – där måste staten ta samordningsansvaret.

20.6 Övriga förslag och bedömningar

20.6.1 Kommunernas klimat- och hållbarhetsarbete

Vi är eniga med utredningen om att kommunernas miljö och hållbarhetsarbete måste stödjas av staten, framförallt behöver samordningen av planeringsunderlagen bli bättre och dessa ska vara kostnadsfria för kommunerna att ta del av.

20.6.2 Samverkan inom verksamhetsområden med betydande investeringsbehov

Högsby kommun tillstyrker att Regeringen tar initiativ till en utredning om huruvida det finns behov av ändringar i speciallagstiftning om grundläggande infrastruktur, för att underlätta samverkan mellan kommuner (exempelvis Fiber och VA).

20.6.3 Förstärkning av kommunernas planeringsprocesser genom flernivåsamverkan

Högsby kommun tillstyrker utredningens förslag att Regeringen ger Tillväxtverket i uppdrag att i samverkan med Boverket, Trafikverket och regionerna, stödja strategisk planering i kommunerna för hållbar utveckling i alla delar av landet. Syftet är ett förbättrat samspel och samarbete i lokala och regionala planeringsprocesser för att skapa attraktiva platser för medborgare, företagare och besökare.

Samtidigt kan vi inte nog poängtera att planmonopolet skall förbli

kommunernas. Vi menar att det kommunala planmonopolet utsätts för stora påfrestningar. Kommuner och regioner är jämbördiga, men med olika uppdrag.

20.6.4 Underlätta bostadsbyggandet i kommuner med särskilt stora utmaningar

Byggandet av bostäder på svaga marknader måste underlättas. Avskrivningsregler för bostäder på svaga marknader ska ses över. Finansieringen av bostadsbyggande i dessa kommuner måste också ses över.

Övriga synpunkter

Kommunutredningen bygger i stora delar på antagandet att många kommuners prognoser om minskande befolkning är ett faktum. Vi anser att detta är en defensiv hållning. Om åtgärder från staten vidtas som ökar lands- och glesbygdens attraktivitet så kan denna utveckling vända. Vi anser därför att det är viktigt att en del av de framförda åtgärdsförslagen genomförs skyndsamt och utan onödiga utredningar.

Högsby kommun

Stihna Johansson Evertsson
Kommunstyrelsens ordförande